

VLAAMSE COMMISSIE ONROEREND ERFGOED

ADVIES VCOE 2017|071 VAN 16 NOVEMBER 2017

OVER DE VOORLOPIGE BESCHERMING ALS STADSGEZICHT VAN DE VISMARKT, HET HUIDEVETTERSPLEIN EN DE ROZENHOEDKAAI MET OMGEVING IN BRUGGE, NAAR AANLEIDING VAN DE ADVIESVRAAG VAN MINISTER GEERT BOURGEOIS VAN 19 OKTOBER 2017

De Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed, rechtsgeldig samengesteld, brengt op 16 november 2017 volgende advies uit:

1. **Situering adviesvraag.** De VCOE ontving op 19 oktober 2017 een adviesvraag van Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering en minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed over de voorlopige bescherming van de Vismarkt, het Huidevettersplein en de Rozenhoedkaai met omgeving in Brugge. De VCOE vindt het positief dat een uitgebreid dossier voor advies werd voorgelegd aan de commissie. De commissie spreekt zich in voorliggend advies uit over de documenten in het kader van de voorlopige bescherming met name (a) het ministeriële besluit tot voorlopige bescherming, (b) de fotoregistratie, (c) het afbakeningsplan en (d) het beschermingsvoorstel.

Voorafgaand formuleert de commissie een algemene bemerking bij voorliggend beschermingsdossier. Vervolgens gaat de commissie in op de erfgoedwaarden (par. 3), de erfgoedkenmerken (par. 4), de beheersdoelstellingen (par. 5), de instandhoudingsvoorschriften (par. 6), de toelatingsplichten (par. 7) en het inhoudelijk dossier (par. 8). De commissie formuleert tot slot haar conclusie in paragraaf 9.

2. **Algemene bemerking.** De commissie merkt op dat voorliggend dossier binnen dezelfde context tot stand kwam als de beschermingsdossiers van de Brugse Stadsvesten, de Groene Rei en de Markt en Burg. De opmerkingen die de commissie bij de voorgaande stadsgezichten in Brugge formuleerde, blijven ook voor voorliggend dossier relevant.¹ De commissie wijst nogmaals op de complexe juridisering en gefragmenteerde aanpak van het erfgoedbeleid voor de Brugse binnenstad en benadrukt de nood aan een integrale benadering van het stadslandschap van Brugge en zijn onmiddellijke periferie.
3. **Erkenning erfgoedwaarden.** De commissie erkent de erfgoedwaarde van de Vismarkt, Rozenhoedkaai en Huidevettersplein. De bescherming baseert zich op de historische, architecturale, ruimtelijk-structurende, stedenbouwkundige en archeologische waarde. De commissie ondersteunt aldus artikel 1 van het ministerieel besluit waarin de bescherming van de Vismarkt, het Huidevettersplein en de Rozenhoedkaai als stadsgezicht wordt vastgelegd.

Wat betreft de archeologische waarde, stelt de commissie vast dat deze zeer summier wordt onderbouwd in het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit. De commissie wijst erop dat de historische Brugse stadskern is opgenomen in de vastgestelde inventaris archeologische zones. Indien het archeologisch potentieel van de Vismarkt en omgeving dermate groot is, vraagt de commissie de daartoe voorziene instrumenten in te zetten en over te gaan tot een bescherming als archeologische site. Het is echter niet wenselijk om in het kader van een beschermd stadsgezicht een archeologische waarde toe te kennen op basis van een beperkte onderbouwing

¹ VCOE 2015-052 Advies Brugge bescherming stadsvesten, VCOE 2016-019 Advies Brugge bescherming Markt en Burg, VCOE 2017-017 Advies Brugge bescherming Groene Rei.

en hieraan vervolgens beheersdoelstellingen te koppelen, zeker niet wanneer dit stadsgezicht gelegen is binnen een vastgestelde inventaris archeologische zone.

Tevens vraagt de commissie de architecturale waarde verder te nuanceren. Voorliggend stadsgezicht, en de Rozenhoedkaai in het bijzonder, vormt een typevoorbeeld van hoe het stadsbeeld van Brugge in de 20ste eeuw vaak kunstmatig verouderd werd, om te voldoen aan een vermeend ideaalbeeld. Een schoolvoorbeeld zijn de houten gevels van Wollestraat 41-43, die in volle interbellumperiode als compleet nieuwe pseudo-middeleeuwse huizen gebouwd werden. Dit 'romantisch en pittoresk uitzicht' wordt slechts beperkt aangehaald bij de analyse van de architecturale erfgoedwaarde in het beschermingsvoorstel, zonder er verder bij stil te staan. Nochtans werd dergelijke architectuur sinds de tweede helft van de 20ste eeuw vaak gecontesteerd en afgedaan als niet meer wenselijk of zelfs 'fout'. De commissie wijst er op dat het huidig beschermingsvoorstel weinig rekening houdt met dit spanningsveld. De goedkeuring van het beschermingsvoorstel zorgt immers voor een nieuwe maatstaf bij de omgang met de historiserende interventies uit het verleden, die daardoor officieel als erfgoed bestempeld worden.

De commissie vraagt tot slot om de artistieke waarde, de esthetische waarde, de culturele waarde en de sociale waarde apart op te nemen als bijkomende motivatie voor de bescherming of om in het dossier minstens aan te geven waarom deze erfgoedwaarden niet weerhouden worden. Het ontwerp van beschermingsbesluit en het inhoudelijke dossier bevatten tal van elementen die de onderbouwing van deze erfgoedwaarden mogelijk maakt. Zo wordt onder meer melding gemaakt van het belang van de Rozenhoedkaai in de schilderkunst en literatuur, is sprake van het pittoreske karakter, de rol van de Rozenhoedkaai in de ontwikkeling van het toerisme,... Daarnaast worden de voormalige activiteiten van (het ambacht van de) huidenvetters en de vleeshouwers beschreven in het ontwerpbesluit. Daarom is het eveneens relevant om te onderzoeken of ook de volkskundige waarde kan opgenomen worden.

4. Erfgoedkenmerken en –elementen. Artikel 2 van het ministerieel besluit verwijst naar de historische, architecturale, stedenbouwkundige en archeologische waarde die de bescherming verantwoordt.

De commissie stelt vast dat in het beschermingsbesluit vijf erfgoedwaarden zijn opgenomen, terwijl in het beschermingsdossier slechts sprake is van vier erfgoedwaarden. De ruimtelijk-structurende waarde komt in het inhoudelijk dossier niet afzonderlijk aan bod. De commissie vraagt het inhoudelijk dossier en het beschermingsbesluit op dit punt op elkaar af te stemmen.

Artikel 2 beschrijft tevens zeer uitvoerig de erfgoedkenmerken en erfgoedelementen die het stadsgezicht typeren. De commissie ondersteunt artikel 2. De commissie dringt wel aan op een analyse van het watergebonden erfgoed. Binnen dit stadsgezicht komt veel infrastructuur voor die gelinkt is aan de Groene Rei zelf, met kaaien, kaaimuren, muurpartijen, trappen, constructies onder de waterlijn, enz. In het beschrijvend en evaluerend gedeelte van het beschermingsvoorstel, alsook in het ministerieel besluit wordt hier nauwelijks aandacht aan besteed (voorkomen, erfgoedwaarde, historiciteit, materiaalgebruik, fysieke toestand, ...) en gaat bijna alle aandacht naar de bovengrondse architectuur.

5. Beheersdoelstellingen. De beheersvisie voor het te beschermen stadsgezicht is opgenomen in artikel 3 van het ministerieel besluit. De bescherming beoogt het behoud van de erfgoedkenmerken en erfgoedelementen. Er wordt gestreefd naar ingrepen die de erfgoedkwaliteiten ondersteunen en die een meerwaarde vormen voor de erfgoedwaarden en de erfgoedkenmerken van het beschermde stadsgezicht.

Met betrekking tot het bouwkundig erfgoed wordt het maximaal behoud van volume, schaal, korrel, materialen en architectuur vooropgesteld. De commissie is van oordeel dat dit zeer verregaande doelstellingen zijn in het kader van een stadsgezicht. Deze doelstellingen laten onvoldoende ruimte voor een dynamische benadering en zijn te weinig gericht op het waarborgen van het globale uitzicht van het stadsgezicht. De commissie wijst op dit risico en merkt op dat voorliggend stadsgezicht het resultaat is van eeuwenlang bouwen en verbouwen. Dat proces mag met de bescherming niet stopgezet worden, mits er voldoende garanties zijn op architecturale, stedenbouwkundige en esthetische kwaliteiten van elke nieuwe ingreep. De commissie benadrukt aldus dat in de beheersvisie het behoud van de grotere stedelijke structuren voorop moet staan. Volgens de commissie moet daarbij de aandacht in de eerste plaats uitgaan naar de ruimtelijke en stedenbouwkundige aspecten. De commissie vraagt de beheersdoelstellingen in die zin aan te passen.

Art. 3, 3° en 4° van het ministerieel besluit gaan uit van de restauratie, aanvulling of reconstructie op basis van de historische toestand 'indien het origineel ontwerp gekend is' of indien de historische toestand gedocumenteerd is. De commissie merkt op dat van oude gebouwen zeer zelden originele ontwerpen bekend zijn. Het lijkt beter te stellen: 'Indien er gegevens beschikbaar zijn over gelijkaardige historische afwerkingsmaterialen.' Ontbrekende gevelbeschildering, schrijnwerk, beglazing, enz. kunnen in dat geval naar model worden gerestaureerd of gereconstrueerd.

Gezien het belang en de omvang van voorliggende bescherming, vraagt de commissie om aan de beheersdoelstellingen tevens doelstellingen ter ondersteuning van de belevingswaarde van de Vismarkt en omgeving toe te voegen, met aandacht voor publiekswerking en ontsluiting.

6. Instandhoudingsvoorschriften. Artikel 4 van het beschermingsbesluit gaat in op de voorschriften voor de instandhouding en het onderhoud van het stadgezicht. De commissie ondersteunt artikel 4.
7. Toelatingsplichten. Artikel 5 geeft een overzicht van de toelatingsplichtige handelingen binnen het te beschermen stadsgezicht. De commissie vraagt in de eerste plaats de formuleringen van de toelatingsplichten maximaal af te stemmen op de voorgaande beschermingsdossiers van stadsgezichten (Groene Rei, Markt en Burg, stadsomwalling,...) De commissie merkt op dat de toelatingsplichten tevens afgestemd moeten zijn op de globale doelstelling van de bescherming. De commissie vraagt toelatingsplichten 5° d en e) te schrappen. Deze betreffen de aanleg en inrichting van het openbare domein. De commissie meent dat dit een stedelijke bevoegdheid is, de stad Brugge moet hier aldus zelf over kunnen beslissen. Ook toelatingsplicht 5° c) dient vanuit die optiek als volgt te worden beperkt: '*het aanleggen, structureel en fundamenteel of wijzigen of verwijderen van verhardingen, wegen, paden en groenaanleg*'. Tot slot merkt de commissie op dat er voor het aanbrengen, vervangen of wijzigen van opschriften en publiciteitsinrichtingen geen uitzondering wordt ingeschreven wat betreft verkiezingspubliciteit en te koop- of te huur-borden. De commissie vraagt het weglaten van deze uitzondering te motiveren of de uitzondering alsnog aan toelatingsplicht 4° f) toe te voegen.
8. Inhoudelijk dossier. De commissie vraagt in voorliggend dossier aandacht te hebben voor de relatie met de Dijver. Voor het stuk van het stadsgezicht ter hoogte van de Rozenhoedkaai is de link met de Dijver en vooral met de tussenliggende Nepomucenusbrug veel belangrijker dan de link met het Huidenvettersplein en met de Vismarkt. Ondanks het feit dat er nog een bescherming van de Dijver zal volgen, kan het niet zo zijn dat een beschrijving van de brug en van de Dijver in

het beschrijvend en evaluerend gedeelte van voorliggend beschermingsdossier ontbreken. De commissie vraagt het inhoudelijk dossier op dit punt aan te vullen.

De commissie wijst nog op de dubbele paragraaf onder 3.1 Beheersdoelstellingen in het beschermingsdossier.

9. Conclusie. Op basis van bovenstaande argumentatie en opmerkingen geeft de commissie een voorwaardelijk gunstig advies voor de voorlopige bescherming als stadsgezicht van de Vismarkt, het Huidevettersplein en de Rozenhoedkaai met omgeving in Brugge. De commissie vraagt:
- De architecturale waarde te nuanceren; de erfgoedwaarden aan te vullen of minstens te motiveren waarom bepaalde erfgoedwaarden niet worden erkend (par. 3)
 - De opsomming van de erfgoedwaarden in het ministerieel besluit en inhoudelijk dossier op elkaar te stemmen (par. 4)
 - Een analyse van het watergebonden erfgoed op te nemen (par. 4)
 - De beheersdoelstellingen aan te passen in functie van het waarborgen van het globale uitzicht van het stadsgezicht; beheersdoelstellingen inzake publiekswerking en ontsluiting op te nemen (par. 6)
 - De toelatingsplichten met betrekking tot de inrichting van het openbare domein te schrappen en de toelatingsplicht inzake publiciteitsinrichtingen aan te vullen (par. 8)
 - Het inhoudelijk dossier aan te vullen met een beschrijving van de relatie tot de Nepomucenusbrug en Dijver (par. 9)

Namens de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed,

Michiel Deweydt
Voorzitter